

FÓRUM

Folyóiratunk — s ez érdekelt körökben eddig sem volt ismeretlen — szívesen és nem terhes feladatként hosszabb idő óta foglalkozik az írói hivatást tudatosan — vagy az önkifejezés művészi formáit keresve, próbálkozásképpen — vállaló, a tehetség ígéretét műveikben felvillantó fiatalokkal, kritikai értékelésük mellett, alkotásaik közzétételével is.

Szerkesztői gyakorlatunk e vonatkozásban a (talán előzetes propagandája miatt a kérdés érdemi részét illetően többet ígérő) Lillafüreden tartott „Fiatal írók konferenciája” után sem változik. Sőt: átérzeve a probléma kimondott vagy ki sem mondott lényegét — ti., hogy publikált, „... az alkotó által a közlés időpontjában is vállalt” művek nélkül szinte lehetetlen egy új generáció művészi törekvéseinek teljességéről vitálni —, bizonyos „problematikus” alkotások közlését is vállalni kívánjuk. Természetesen a megfelelő keretek között: ami kísérlet, az kísérlet (s nem lenne helyes elhallgatnunk ezekről véleményünket sem), ami már ennél több is, az a folyóiratunkban megszokott helyen jönne.

Az úgynevezett „problematikus”, kísérleti (eszmei, esztétikai formakereső?) műveknek, úgy gondoljuk, külön rovatot kell nyitnunk — talán „Trambulín” címmel? Erre is szívesen vállalkozunk, s érzésünk szerint ezzel csak eddigi törekvéseinket folytatjuk, bővítve a kiérdemelt célba érés lehetőségeit.

A fiatal író-alkotó generáció problémája, az igazi tehetségek támogatása tehát nem új keletű, s a továbbiakban sem elhanyagolandó feladatunk, felelősségteljesen és szívesen végezzük. Érdeklődéssel figyeltük a lillafüredi tanácskozást is — szerkesztőségünk valamennyi, fiatalokkal és írásaikkal rendszeresen foglalkozó tagja meghívottként és „hivatalból” részt vett ezen (talán ezért sem vettük nagyon a szívünkre az egyébként általunk is nagyra becsült megyei lapunknak „Fiatal Öregek — öreg fiatalok” című szellemes és több jogos kérdőjelet tartalmazó glosszáját, amelyben — talán mi is félreérthetnénk így — az az idő tájt Szeged utcáin látható fiatal írók „kirekesztéséért” a közlünk ott ülő „öregeket” marasztalja el) — és úgy tartjuk: a legfontosabb tanulságokat további munkánkhoz (műhelyet és műveket mindenekeleltül) ott értettük meg igazán...

A többi már a szerzőkön és a szerkesztőkön múlik...

A. L.

JEGYZETEK A LILLAFÜREDI TANÁCSKOZÁS RÓL

A fiatal írók augusztus végi lillafüredi tanácskozására való készülődés meglehetősen vegyes véleménynyilvánítás jegyében zajlott le. Az összejövetel szükségességét nyílt fórumon ugyan senki sem tagadta, de ezen az alapvető nézetegységen belül a fiatal írók megítélésére vonatkozó álláspontok gazdag árnyalatú skálája kapott hangot. Hogy csak a legjellemzőbb vélemény típusokra emlékeztessünk: a fiatal írógenerációval semmilyen értelemben nem törődnek eléggé, kevés a publikációs lehetőségük, nem sokan figyelnek fel rájuk, egyszerűen minden tekintetben több támogatásra szorulnak, és ezt meg is érdemlik. Mások szerint újabb valóságos kampány kezletkezett a fiatal írók körül, túlságosan is ajánrozzák őket; fölösleges, káros és meg nem érdemelt reklámhadjáratot indítanak érdekükben. Egy közbülső, látszólag józan és mértékletes vélemény szerint pedig nincs semmi más tennivaló, mint a művekkel való bizonyítás szintjének megfelelően támogatni a szóban forgó nemzedéket.

Nemcsak az előzetes vélemények sokfélesége, hanem maga a tanácskozás is bizonyította, hogy valóban egy sor nagyon bonyolult kérdés megvitatása vált szükségessé Lillafüreden — és a tapasztalatok egyértelműen igazolják, hogy ezen a fórumon lehetőség is adódott megtárgyalásukra —; méghozzá olyan kérdések elemzésére, amelyek részint témájuknál, részint a levonható következtetések jövőbeli realizálásánál fogva hatékonyan járulhatnak hozzá irodalmi életünk fejlesztéséhez. Megelégedésünkre szolgál, hogy ezek a következtetések és tapasztalatok lényegében egybehangzanak azzal az állásponttal, amit szerkesztőségünk legrészletesebben a júliusi számban, a fiatal költők összeállításához írott bevezetőben fejtett ki — és hitünk szerint sokéves szerkesztési gyakorlatával is alátámasztott —, és ez ebben summázható: a mostani fiatal írónemzedék támogatását egyik legfőbb szerkesztési elvünknek tekintjük, vagyis a cikkünk elején felsorolt három vélemény típus közül az elsőt valljuk magunkhoz legközelebb állónak.

Az nem vitatható, hogy esetenként — bizonyára nálunk is — van túldédelgetés, érdem nélküli „fölfuttatás” stb. A probléma lényege azonban nem ebben van. Mert miről is van szó tulajdonképpen e nemzedék kapcsán? Arról, hogy aki legfőképpen az ajánrozást és a reklámhadjáratot emeli ki, aki mindenekelelt a művekkel való bizonyítást kéri számon, az háttérbe szorítja vagy elfelejti, hogy a felszabadulás óta a legnehezebb írói körülmények közt útra indult, pályakezdő generáció kopogtat most, bebecsáztatást várva.

Ennek a nemzedéknek ugyanis kettős nehézséggel kell megküzdeni. Egyrészt azzal, amivel az előttük járók is újabb műveikben megbirkózni igyekeznek (s mind

ez ideig legtöbbször még kevés eredménnyel): a belső társadalmi viszonylatban különösebb látványosságok nélküli, kiegyensúlyozott fejlődésnek, a — Garai Gábor verseskötetének címében is jelzett — *kis csodáknak* írói ábrázolásával, esztétikummmá való transzponálásával, amelyben sem a világirodalmi, sem a magyar írói hagyomány és jelenkor nem tud — mert nem tudhat — komoly tapasztalatú iránymutatást, ösztönzést adni. Mert ennek az írói feladatnak igazán magas szintű esztétikai megoldása erre a nemzedékre vár. Szükségszerűen, elkerülhetetlenül, de bizonyos időt és türelmet igénylően. Másrészt meg kell birkóznunk — az irodalom belső folytonossági törvényeiből eredően — egy sajátos irodalmi helyzettel, nemzedékváltási szituációval is. A kettős nehézség eme másik oldala egyazon tőről fakad az előzővel.

A felszabadulás utáni jelentős írói nemzedékváltások ugyanis mindannyiszor valamilyen komoly társadalmi megrázkódtatáshoz kötődtek, annak irodalmi áttételeként nyilvánultak meg. (Pl. a „fényes szellők” nemzedéke 1948 körül, az 55—56-ban indulók, majd a Tűztánc nemzedék.) Ez a megrázkódtatás számukra a gyorsabb kiugrás lehetőségét jelentette, mert az eszmeileg és művészileg rohamosabb szelektálódás időszaka volt. A mostani fiatalok számára ilyen szempontból egészen új helyzet állt elő. Nekik „tömegméretekben” — a néhány kivételt itt is a szabályt erősíti — nincs módjuk *berobbanni* az irodalmi élet legszámottevőbben ható tényezői közé; sok igazság van abban, hogy nem kevesen ezt a nemzedéket „átszivárgó” generációnak nevezik. Míg az előzőek jelentkezőikékor mindig volt bizonyos „irodalmi vákuum”, amit az újonnan jövők könnyen kitölthettek, ilyen most nem akad. Az útkézdés nehézségei jórészt ebből fakadnak.

Félreértés ne essék: ami a fiatal írók indulása számára *jelenleg* nehezítő körülmény, az össztársadalmi és összirodalmi méretekben feltétlenül és egyértelműen pozitív dolog: a szocializmus tervszerű és következetes, zökkenők nélküli építése. Ezért húztuk alá a „jelenleg” kitételét is. Ti. semmilyen értelemben nem abszolutizálhatjuk a fiatal írók helyzetét. Meggyőződésünk ugyanis, hogy egyáltalán nem az ún. kataklizma-elmélet érvényesüléséről van itt szó, hanem arról, hogy az adott esetben olyan jelenséggel állunk szemben, ami teljesen *újszerű* felszabadulás utáni irodalmunk történetében, s aminek kibontakozására egyelőre se tapasztalataink, se tökéletesen kialakított gyakorlati módszereink nincsenek.

Mi lehet mégis a kiút, fő vonalait tekintve? Az semmi esetre sem, hogy még szűkebbre zárjuk a kapukat a most kopogtató nemzedék előtt. Ez ugyanis csak meghatványozza a meglévő problémákat. Mert helyzetéből következően a mostani fiatal nemzedék kiforrási ideje meghosszabbodott, lelassúdott, ennél fogva a tehetség mértéke szerinti szelektálásuk is nehezebb. Ha több lehetőséget adunk érvényesülésükre, tehetségüket is nagyobb biztonsággal állapíthatjuk meg. A publikálási fórumok szaporodásával a tehetségek kibontakozását, egyúttal a szelektálódás, a szóródás meggyorsulását idézhetjük elő, tehát végeredményben azt, amit mindannyian szeretnénk: a fiatal írónemzedék markáns arcelének kibontakozását és a művekkel való bizonyítás minél előbbi valósággá válását. Mert egyelőre az a helyzet, hogy a viszonylag szűk megjelenési lehetőségek nemcsak az igazi tehetségek érvényesülését, kiforrását késleltetik, hanem menlevelet adnak a féldilettánsoknak is, akik tehetségtelenségükre abban találnak alibit, hogy a jelenlegi kultúr-, kiadási és szerkesztői politika „helyhiány miatt” — ill. mert a megjelenteknek „protekciónak van” — nem közli írásaikat.

A tanácskozás egyébként szintén ezt az álláspontot, a fokozottabb támogatás szükségességének elvét képviselte. Sőt, nemcsak általánosságban hangzottak el ígéretek erre nézve, hanem konkrétan is: a KISZ KB kiadásában negyedévenkénti almanach, KISZ nívódíj (mely első ízben itt került kiosztásra, kapták: Bella István, Rózsa Endre, Simonffy András, Szabó B. István), a Szépirodalmi Könyvkiadó részéről az első kötetek kiadásának számszerű megnövelése és a kiadási ütem felgyorsítása.

Mi az utóbbit tartjuk a leglényegesebbnek. Az arra érdemes fiataloknak minél előbbeni önálló kötettel való jelentkezése olyan nagy horderejű esemény mind a szerző, mind az olvasók, mind az irodalmi élet számára általában, amit semmiféle folyóiratbóvítás és antológiák sorozata nem pótolhat. Ha ez a megígért sorozat valóra válik, és tényleg olyan mozgékony lesz, amilyennek szeretnénk, irodalmi életünk olyan fontos új fórummal gazdagodik általa, amelynek hatását egyelőre nem lehet felbecsülni.

Sok mindenről eshetne még szó a lillafüredi találkozó kapcsán: a felszólalók döntő többségének mély felelősségérzetéről, komoly, politikai magatartásáról, a légkör őszinteségéről stb. Zárjuk azonban azzal, hogy minden tekintetben hasznos, eredményes összejevetel volt a mostani lillafüredi tanácskozás.

VÖRÖS LÁSZLÓ